

Nicolae Șt. Noica

Curtea de Conturi

și Lucrările Publice controlate de aceasta
– la 155 de ani –

Cuvânt de însoțire de academician **Ioan Aurel-Pop**,
Președintele Academiei Române
Un gând despre o instituție de **Mihai Busuioc**,
Președintele Curții de Conturi

Cuprins

Cuvânt însoțitor	pag. 5
Acad. Ioan-Aurel Pop, Președintele Academiei	
Un gând despre o instituție	pag. 7
Mihai Busuioc, Președintele Curții de Conturi	
Argument	pag. 9
Nicolae Noica	
1864, anul în care s-a creat Curtea de Conturi	pag. 21
Nicolae Noica	
Controlul „Socotelilor” între anii 1866-1890	pag. 51
Nicolae Noica	
Conturile Ministerului Lucrărilor Publice și Curtea de Conturi între anii 1890-1918	pag. 97
Nicolae Noica	
Lucrările publice între anii 1918-1948 și controlul Curții de Conturi	pag. 135
Nicolae Noica	
Curtea de Conturi astăzi, 1992-2018. Reînființarea Curții de Conturi a României	pag. 161
Nicolae Noica, Dumitru Nichita, Cristian Anița	
Personalități ale lumii românești, Președinți ai Curții de Conturi	pag. 183
Nicolae Noica, Ionuț Cojocaru, Costel Iordăchiță	
Cuprins	pag. 211

Alexandru Ioan Cuza

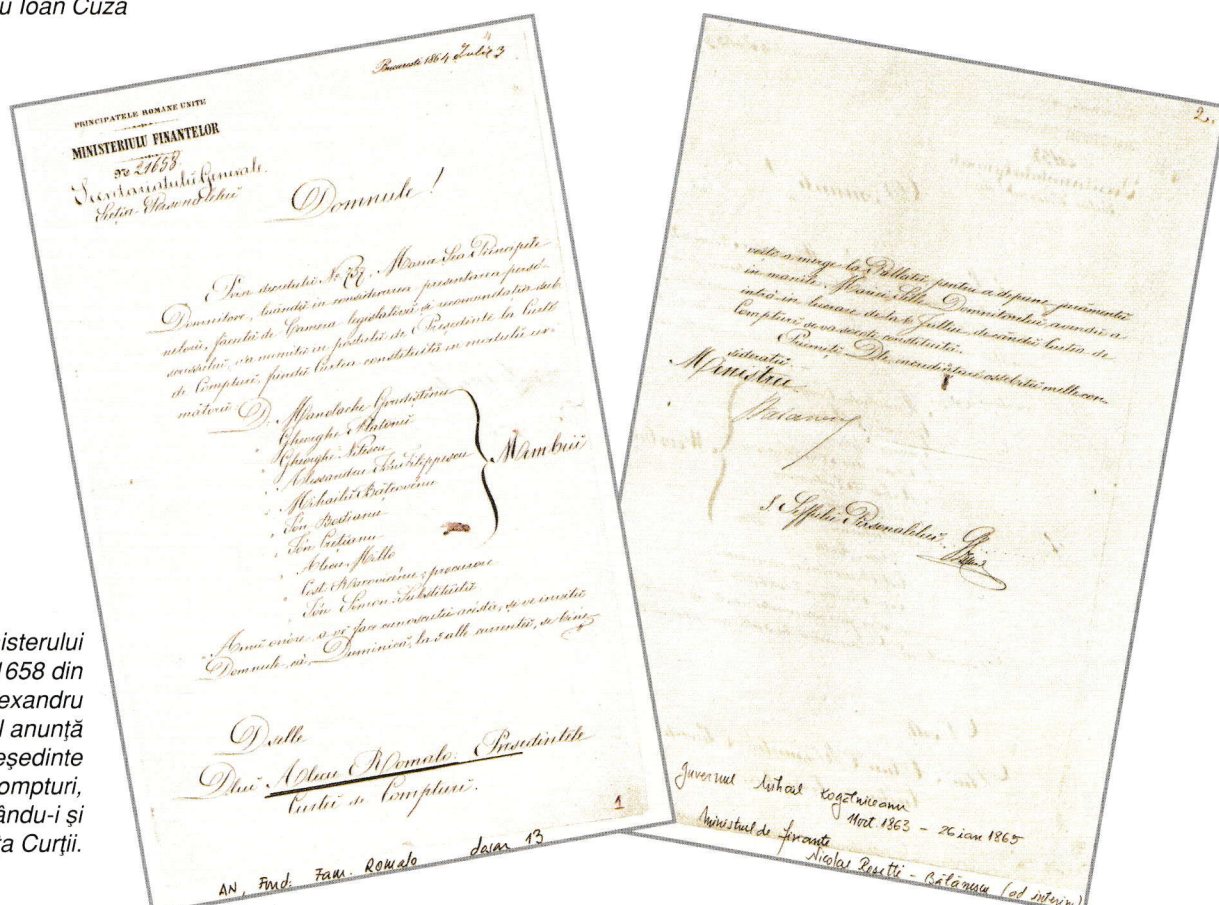
Într-un regim constituțional, în care se respectă riguros principiul separației și echilibrului puterilor publice, Parlamentul își concretizează în cifre concepția de administrație a intereselor țării, precum și concepția de guvernământ într-un buget, act în care sunt stabilite veniturile și cheltuielile unui an viitor.

Bugetul este doar punctul de plecare al executării controlului parlamentar.

Acest control are drept scop să urmărească pas cu pas execuția în raport cu toate dispozițiile legilor și regulamentelor și să se asigure că veniturile votate în buget au fost încasate în total, sau în parte, iar cheltuielile prevăzute în buget au fost întrebuințate după stricta intenție a puterii legiuitoare.

Această acțiune de control continuu presupune mai întâi o stabilitate și o pregătire tehnică specială.

Parlamentul având uneori o viață intermitentă determinată de situațiile politice, n-ar putea să exercite funcțiile de control direct; neavând în același timp pregătirea tehnică necesară în acest scop, a delegat aceste drepturi de control unei instituții anume create – Curtea de Conturi.

Adresa Ministerului
Finanțelor Nr. 21658 din
3 iulie 1864 către Alexandru
Romalo prin care îl anunță
că a fost numit Președinte
al Curții de Compturi,
comunicându-i și
componenta Curții.

Curtea de Conturi are, așadar, misiunea să observe ca puterea executivă să respecte opera și voința puterii legiuitoare și este obligată, ca urmare a mandatului primit, să aducă la cunoștință acesteia rezultatele controlului efectuat asupra conturilor ministerelor, iar prin memorii să arate observațiile sale asupra defectelor de orice natură și să propună orice reforme și îmbunătățiri pe care le crede necesare la administrarea și mănuierea banului public.

De aceea grija pentru folosirea banului public a devenit o preocupare permanentă a oricărei societăți responsabile.

Curtea de Conturi, ca organ superior de control al administrării și mănuiii banilor publici, s-a înființat sub Domnitorul Alexandru Ioan Cuza, prin legea din 24 ianuarie 1864, acum 155 de ani.

Deși legea pentru înființarea Curții de Conturi a fost promulgată la 24 ianuarie 1864, numirea efectivă a membrilor Curții și debutul activității a întârziat câteva luni, datorită tensionării situației politice din acele luni.

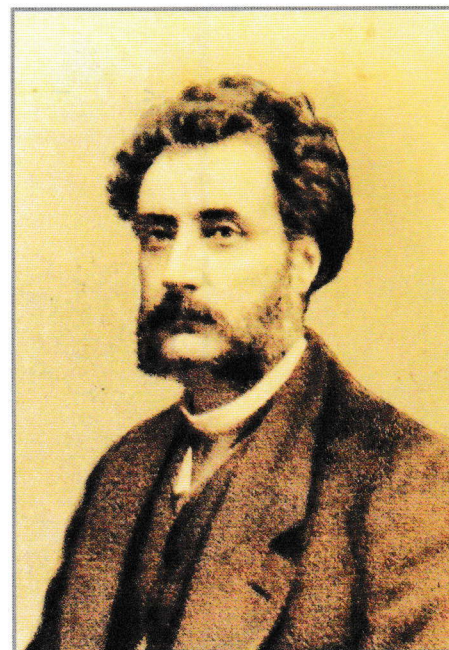
Membrii Curții de Conturi vor fi

numiți prin Decretul Domnesc Nr. 757 din 2 iulie 1864, semnat de Domnitorul Alexandru Ioan Cuza, și publicat în Monitorul Oficial Nr. 146 din 3/15 iulie 1864.

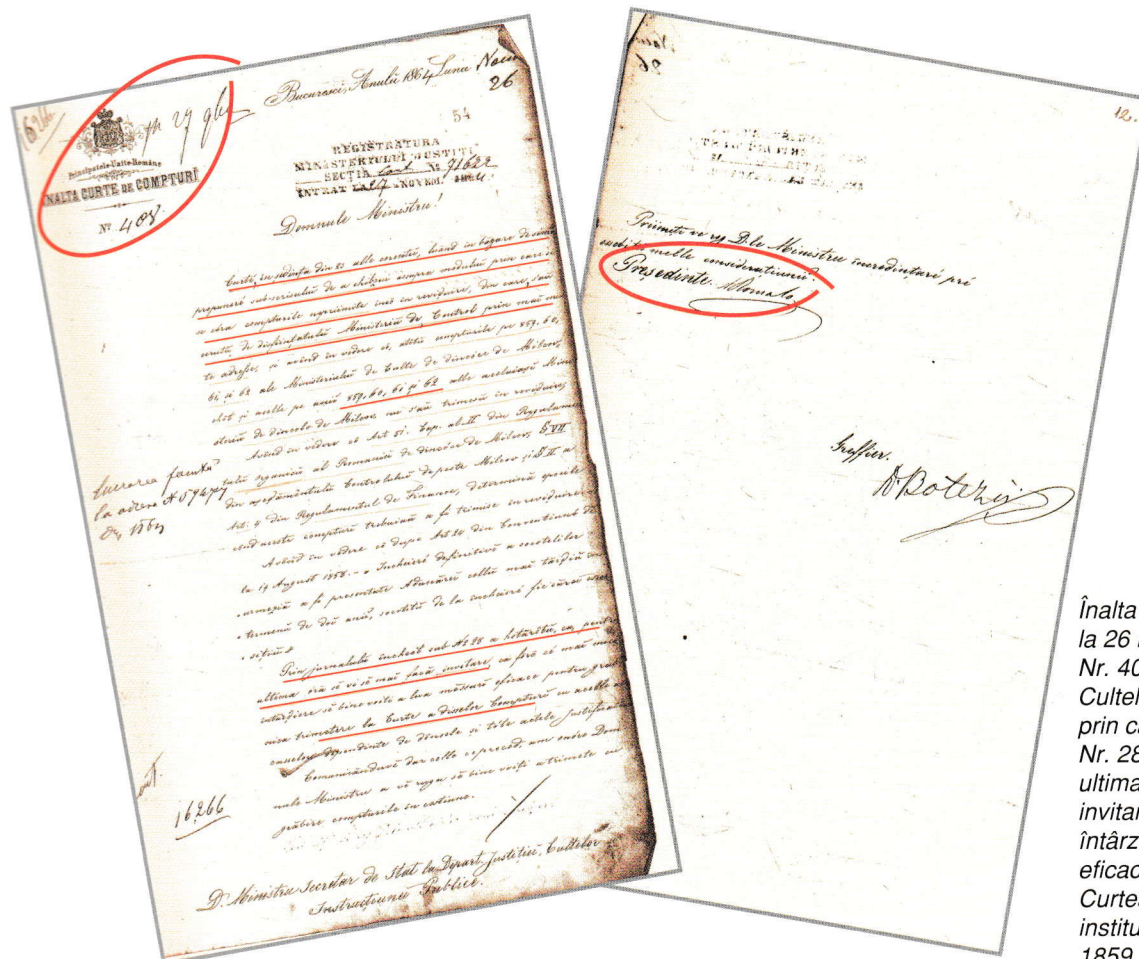
Prima Curte de Conturi va fi alcătuită din următoarele personalități: președinte Alexandru Romalo, membri Emanoil Grădișteanu, Gheorghe Platon, Gheorghe Nițescu, Alexandru Ion Filipescu, Mihai Bâtcoveanu, Ion Bosianu, Ion Crețianu și Alecu Millo, procuror Constantin Racoviceanu.

După semnarea decretului, Ministerul Finanțelor, prin adresa Nr. 21658 din 3 iulie 1864 îi aduce la cunoștință lui Alexandru Romalo că a fost numit „în postul de Președinte al Curții de Conturi” și este invitat ca „Duminică, la 5 iulie, să binevoiască a merge la Palat, pentru a depune Jurământul în mâinile Măriei Sale Domnitorului, având a intra în lucrare de la 6 iulie 1864, de când Curtea de Compturi se va socoti constituită”. (Arhivele Naționale, Fond: Familia Romalo, dosar 13, filele 11 și 11v).

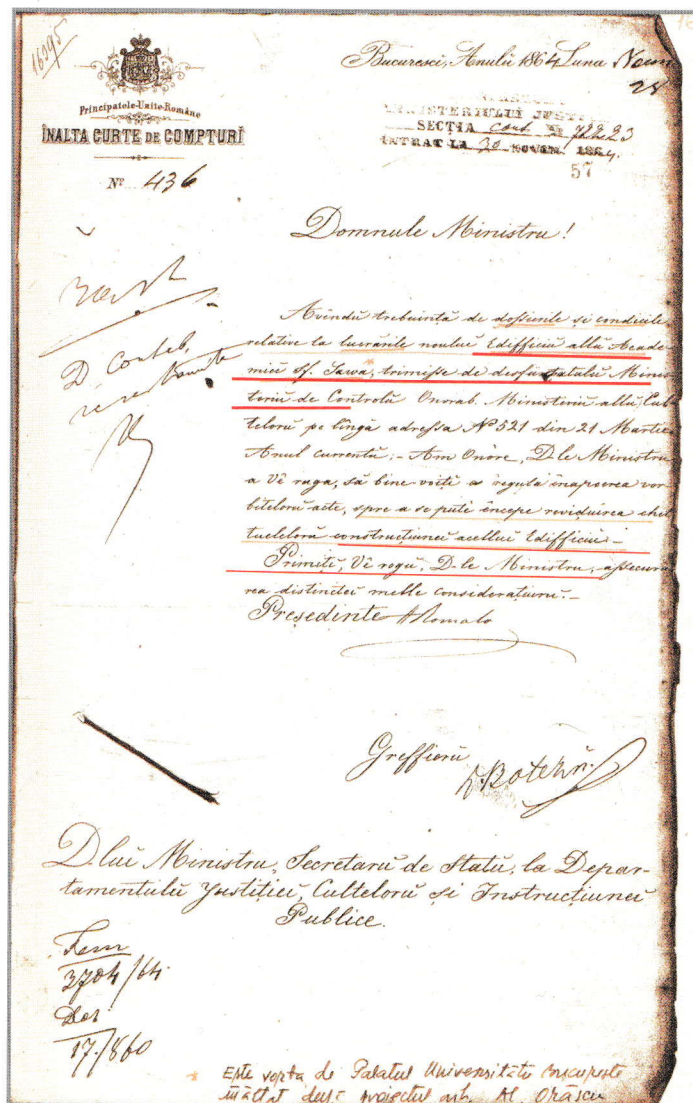
Alexandru Romalo a fost primul președinte al Curții de Conturi. Dânsul a avut un rol esențial în organizarea noii

Alexandru Romalo

Înalta Curte de Conturi înaintează la 26 noiembrie 1864 adresa Nr. 408 Ministerului Justiției, Cultelor și Instrucțiunii Publice prin care arată că prin Jurnalul Nr. 28 Curtea „a hotărât ca pentru ultima oară să vi se mai facă invitarea, ca fără cea mai mică întârziere să binevoiți a lua măsuri eficace pentru grabnica trimitere la Curtea de Conturi” a compturilor instituțiilor din subordine din anii 1859, 1860, 1861, 1862.

Adresa Înaltei Curți de Conturi Nr. 436 din 28 noiembrie 1864 prin care cere Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice să transmită „dosarele și condecile relative la lucrările noului Edificiu allu Academiei de la Sf. Sava”... pentru a începe „revizuirea cheltuielilor construcției aceluia Edificiu”. Documentul este semnat de Președintele A. Romalo.

instituții și a continuat să ocupe calitatea de președinte și după abdicarea lui Alex. Ioan Cuza, cu care fusese prieten, până la dispariția sa, în anul 1875. Amintesc că Alexandru Romalo s-a născut la 8 iulie 1819, în urmă cu 200 de ani.

Unul din domeniile deosebite ale activității economice ale țării îl reprezintă domeniul construcțiilor. Eforturile mari – materiale și financiare – pe care o societate trebuie să le facă pentru realizarea lucrărilor publice, în special, impun un control riguros al cheltuiirii fondurilor alocate pentru acestea.

Cercetarea modului în care Înalta Curte de Conturi a înțeles să verifice fondurile alocate lucrărilor publice scoate în evidență două aspecte: mai întâi profesionalismul și atenția cu care erau făcute controalele și în al doilea rând tipurile de lucrări publice realizate de-a lungul timpului de Ministerul Lucrărilor Publice.

Această cercetare a fost posibilă datorită grijii și profesionalismului cu care Arhivele Naționale au înțeles să păstreze Fondul de documente al Înaltei Curți de Conturi de la 1864 până la desființarea Curții în anul 1948. Fondul conține peste 180.000 de file, dintre care puține au fost cercetate. Mărturisesc că am fost surprins când am constatat la multe dosare că eram prima persoană care le deschidea.

Una dintre preocupările principale ale Înaltei Curți de Conturi, a fost preluarea registrelor și dosarelor de la fostul Minister al Controlului, desființat, și cercetarea „socotelilor cele vechi ale anilor trecuți”.

Curtea de Conturi avea obligația prin lege să verifice conturile care i se prezentau, încheind declarații „dacă contabilii sunt achitați către Tezaur sau dacă au făcut avansuri Tezaurului sau dacă i se datoresc vreo sumă”.

Dintre primele hotărâri date de Înalta Curte de Conturi am reținut câteva ce le detaliem în prima parte a lucrării.

Este vorba despre:

- Hotărârea privind „Comptul clădirii Academiei de la Sf. Sava pe anii 1857, 1858, 1859 și 1860”, dată la 5 ianuarie 1866;
- Decizia Nr. 15 din 20 martie 1865 încheiată în privința construcției podului peste apa Moldovei din orașul Roman realizat în anul 1860 și,
- Hotărârea Curții din 22 noiembrie 1865 privind „Comptul de gestiune relativ la fondul Catedralei Curtea Veche”

Palatul Universității din București s-a realizat datorită inițiativei Prințului Alexandru D. Ghica care, la 1 februarie 1857, a dispus departamentului de resort să ia măsuri pentru construirea unei „Academii” pe terenul de la Sf. Sava. Urmare la 12 februarie 1857, Ministrul Cultelor însărcinează pe arhitectii Alexandru Orăscu, Ioan Schlatter și C. Benisch cu întocmirea proiectului și devizului lucrării.

După elaborarea proiectului și organizarea licitației pentru lucrările de fundații, la 10 octombrie 1857 au loc, cu participarea lui Alexandru D. Ghica, festivitățile pentru punerea pietrei fundamentale.

Lucrările de execuție a Palatului Universității încep în octombrie 1857, în

toamna anului 1860 lucrările de roșu fiind terminate. Spre a putea verifica cheltuielile făcute la construcția clădirii Palatului Universității, Înalta Curte de Conturi solicită, la 28 noiembrie 1864, Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice „dosarele și condicile relative la lucrările noului edificiu al Academiei de la Sf. Sava”. În adresă se arată că aceste documente îi fuseseră transmise, de fostul Minister al Controlului cu adresa Nr. 521 din 21 martie 1864. La adresă anexa și „Opisul de dosarele și condicile relative la dărâmarea și facerea clădirilor Academiei de la Sf. Sava”. Opisul indica și toate planurile care fuseseră aprobate prin ofisul Domnesc.

Avem datoria să arătăm că dacă noi avem astăzi planurile originale ale clădirii Palatului Universității din București, proiectat în anul 1857, o datorăm grijii deosebite pe care instituțiile țării de atunci, Ministerul de resort și Înalta Curte de Conturi, o aveau pentru aceste documente.

În ședința din 14 decembrie 1865, Înalta Curte de Conturi, prezenți fiind președintele Alexandru Romalo, consilierii Emanoil Grădișteanu și Gh. Platon precum și procurorul C. Racovitanu, după ce a ascultat raportul consilierului G. Platon și al referentului C. Gheorghiu, a decis să se pronunțe numai în privința gestiunii casierului

Costache Cernavodeanu.

S-a hotărât ca:

- C. Cernavodeanu să verse în cel mult o lună la Tezaur suma de lei 40,5 rămași în plus asupra sa;
- Administrația să recupereze suma de lei 329,20 datorată de niște zidari, drept avans necuvenit, dar și suma de 119,20 rămasă la subprefectul de Oltenița, I. Traianescu.

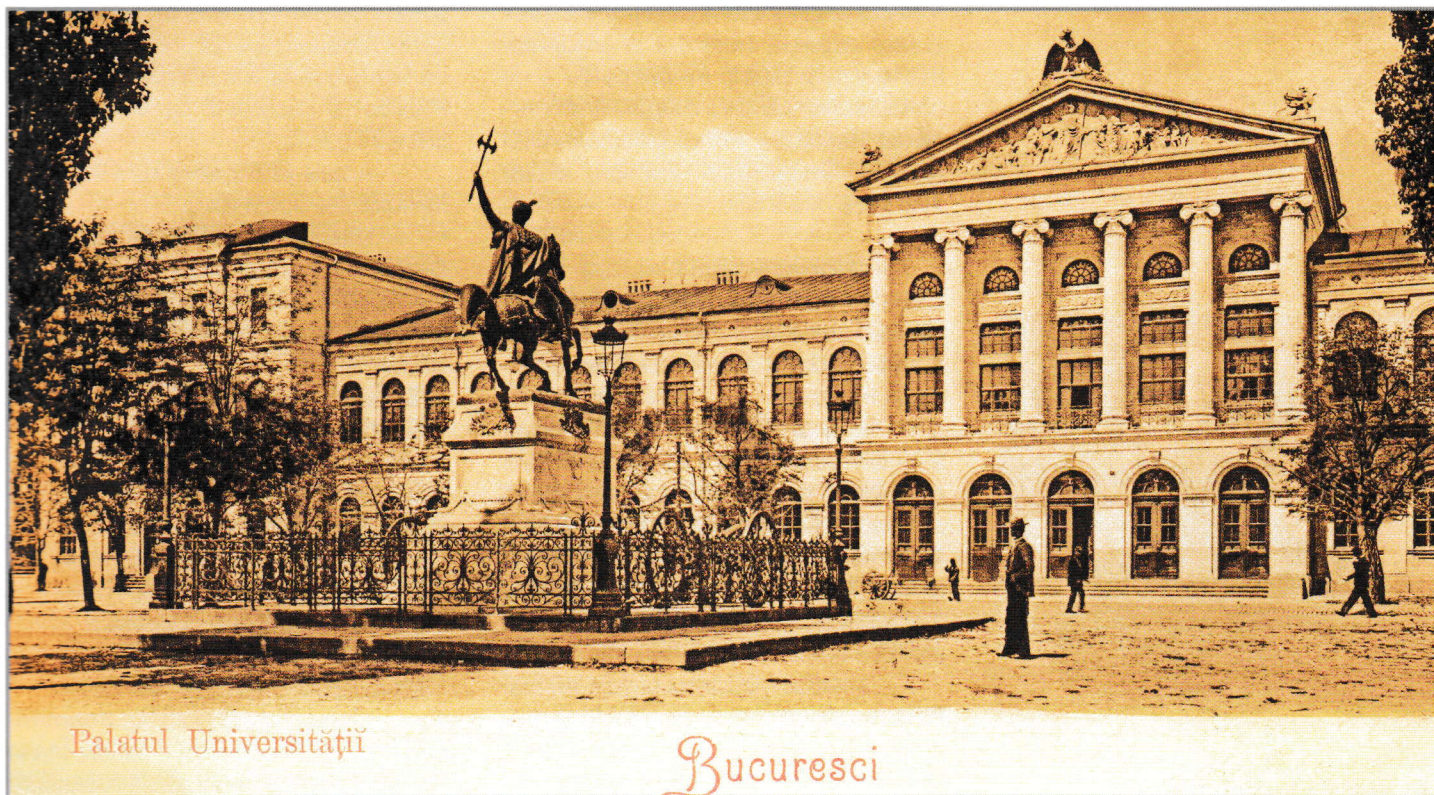
În privința Administrației construcției Palatului Universității, Curtea a cerut o serie de piese justificative, pentru lucrările de marmură și piatrărie, pentru devizul mașinistului Gilbert, pentru cumpărarea lemnului de brad de la Brăila, pentru împrumuturile date din fondul Academiei etc.

Hotărârea privind verificarea cheltuielilor construcției Palatului Universității va fi redactată și semnată la 5 ianuarie 1866 de președintele Înaltei Curți de Compturi Alexandru Romalo. (Arhivele Naționale, Fond: Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 179/1866, filele 76, 76v și 91, 91v).

La hotărâre se află anexată și o listă cu datoriile zidarilor, semnată de președintele Alex. Romalo. (Arhivele Naționale, Fond: Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 179/1866, fila 77).

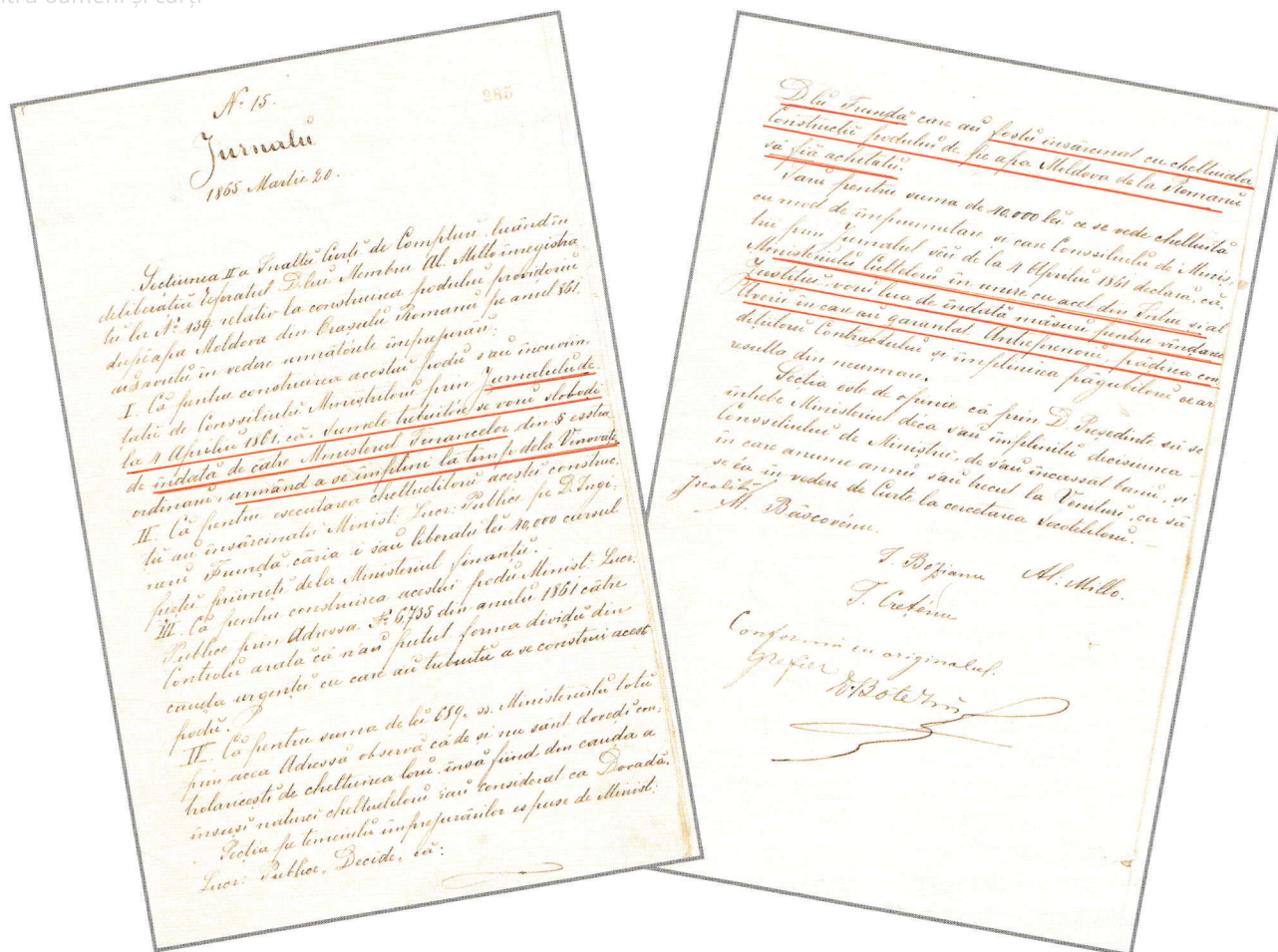
Să reținem că erau recuperate toate sumele datorate statului, inclusiv cele în valoare de 20 de parale.

Palatul Universității din București, văzut dinspre statuia lui Mihai Viteazu, imagine de epocă.

Palatul Universității

Bucuresci

Jurnalul Nr. 15 din 20 martie 1865
încheiat de Înalta Curte de Conturi
urmare a cercetării contului cheltuielilor
banilor publici folosiți la construirea
podului peste apa Moldovei la Roman.

Menționăm că în finalul Hotărârii,
Înalta Curte de Conturi dispunea recu-
perarea banului public astfel:

„Facem cunoscut și ordonăm la
toți agenții competenți de a pune în exe-
cutare această Hotărâre și la toți co-
mandanții și ofițerii de poliție de a da
concursul lor când va fi legal cerut”. (Ar-
hivele Naționale, Fond: Ministerul Cul-
telor și Instrucțiunii Publice, dosar
179/1866, fila 91v).

O poziție fermă va lua Înalta
Curte de Conturi în privința construcției
podului peste apa Moldovei realizat în
anul 1860 de antreprenorul francez Ce-
lestin Peytovin.

În anul 1858, guvernul Moldovei
a încheiat un contract cu inginerul fran-
cez pentru construcția unui pod peste
apa Moldovei la Roman. Către sfârșitul
lunii martie 1860, construcția a fost ter-
minată, însă când podul trebuia să intre
în circulație, l-a luat apa Moldovei care
crescuse foarte mult.

Imediat ministerul refuză a-i mai
da antreprenorului cei două mii de gal-
beni ce-i datora, iar pentru recuperarea
celor zece mii de galbeni ce-i primise,

pune sechestru pe averea lui Celestin
Peytovin. Acesta protestează în fața de-
ciziei, intervenind și prin Consulatul
Franței din Iași la guvern.

În același timp este însărcinat in-
ginerul șef Dimitriu Frunză pentru refa-
cerea podului. La 27 februarie 1861
dânsul prezintă Ministerului Lucrărilor
Publice „o socoteală de modul între-
buințării banilor”.

Actele justificative sunt înaintate
Ministerului Controlului.

Ulterior noua instituție de control
Curtea de Conturi ia în discuție la 20
martie 1865 referatul consilierului Alecu
Millo, iar după cercetarea situației de-
cide:

- ◆ Descărcarea inginerului D. Frunză
de cheltuielile făcute, iar
- ◆ „Ministerul Cultelor în unire cu cel din
Întru și al Justiției, vor lua de îndată
măsuri pentru vânzarea averii cu
care a garantat antreprenorul inginer
C. Peytovin pentru recuperarea pa-
gubelor”. (Arhivele Naționale, Fond:
Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Pu-
bliche, dosar 648/1864, fila 285v).

Citind aceste hotărâri m-am în-
trebat ce măsuri ar fi luat, astăzi, Înalta
Curte de Conturi condusă de Alexandru

Români pentru a recupera pagubele autostrăzilor prăbușite.

După Unirea din anul 1859, cele două principate au continuat să aibă guverne proprii.

De-abia după recunoașterea Unirii de către Înalta Poartă și Marile Puteri Garante la 11 decembrie 1861, se va forma primul guvern comun al Țărilor Românești la 25 ianuarie 1862.

Printre problemele prioritare pe care noul Minister al Lucrărilor Publice trebuia să le rezolve erau construcția de drumuri și poduri, dar și aceea a „drumurilor de fier” pe teritoriul țării.

Cheltuielile, însă, necesare acestor programe cereau sume considerabile ce depășeau veniturile țării. Un împrumut s-a dovedit greu de obținut.

De aceea s-a recurs la concesionarea construcției primelor căi ferate în țara noastră.

Primele linii ferate realizate astfel au fost:

- ⊙ Linia Filaret-Giurgiu – Concesiunea J.T. Barklay și J. Stainforth (1869);
- ⊙ Liniile ferate din Moldova – Concesiunea L.C.I. Offenhaim (1869-1871);
- ⊙ Liniile ferate în Muntenia – Concesiunea Stroussberg-Societatea Acționarilor C.F.R. (1871-1872);
- ⊙ Linia Ploiești-Predeal – Concesiunea Leo Gouilloux (1875-1879).

În acei ani Emanoil Grădișteanu, Președintele Înaltei Curți de Conturi apreciind că trebuiesc cunoscute legile și regulamentele în vederea verificării și cercetării conturilor statului, a tipărit, în anul 1877, un „Indicator general al contabilității generale a statului” pentru uzul Înaltei Curți de Conturi.

Indicatorul este prezentat detaliat în partea a doua a lucrării denumită „Controlul Socotelilor între anii 1866-1890”. În prima parte a indicatorului sunt arătate legislația privind întreprinderile de lucrări publice, condițiile generale pentru antreprizele de lucrări publice cât și regulamentul pentru contabilitatea Ministerului Lucrărilor Publice. În partea a doua sunt enumerate legile în baza cărora s-a concesionat execuția diverselor linii ferate (București-Giurgiu, Suceava-Roman, Roman-Galați, Iași-Prut, Galați-Brăila-Buzău-Ploiești-București și București-Pitești-Slatina-Craiova-Turnu Severin-Vârciorova) precum și execuția unor poduri de fier.

Din lucrarea lui Emanoil Grădișteanu reiese că Înalta Curte de Conturi

Gara Ițcani, Suceava, fotografie din anii construcției de Carol Pop de Szathmari. (Biblioteca Academiei Române – Cabinetul de Stampe.)

și-a putut exercita controlul banului cheltuit la aceste lucrări publice, de-abia după aprobarea Regulamentelor pentru controlul veniturilor și cheltuielilor din exploatarea în regie a liniilor ferate, regulamente care apar în anii 1869/1870.

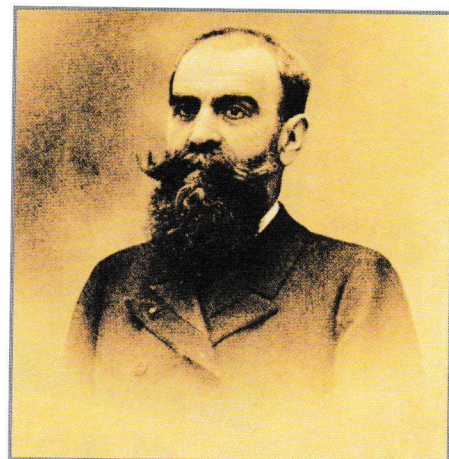
După terminarea războiului de independență, în țara noastră a început executarea câtorva lucrări publice importante.

În această perioadă, inginerii români întorși de la studii din străinătate au reușit repede – prin capacitatea, sârguința și conștiinciozitatea arătate în lucrările cu care fuseseră însărcinați – să câștige încrederea guvernului.

Este și motivul pentru care la 14 martie 1879 este promulgată *Legea pentru construcția căii ferate Mărășești-Buzău*, prin Decretul Nr. 591 semnat de Domnitorul Carol I.

Prin lege se autoriza guvernul a construi această linie, „după proiectele elaborate de Ministerul Lucrărilor Publice pentru care va organiza un serviciu special”. De aceea s-a înființat o direcție pentru proiectarea și execuția liniei Mărășești-Buzău, la conducerea cărei a fost numit inginerul șef Dimitrie A. Frunză.

Imediat Dimitrie Frunză și-a adus în jur o echipă de ingineri și tehnicieni cu care pornește construirea liniei Mă-

Inginerul Ion G. Cantacuzino

rășești-Buzău.

Studiile acestei linii au început la 1 mai 1879. Execuția a început însă de abia la 15 noiembrie 1879. Motivul întârzierii s-a datorat faptului că Ministerul în scopul de a realiza toate economiile posibile și a asigura totodată lucrărilor o execuție solidă, a căutat a proceda în angajarea lor, pe bază de proiecte detaliate și bine întocmite... de a se cunoaște în mod definitiv costul lucrărilor ce nu va întrece suma de 9 milioane lei aur, autorizată prin legea din 14 martie 1879.

La această lucrare inginerul Ion G. Cantacuzino a avut curajul ca, în anul 1879, să încerce să înlocuiască pe „întreprinzătorii străini”, asumându-și execuția unui lot de construcție în dorința de a obține „desrobirea completă de acea presiune străină cu tot cortegiul ei de tribunale excepționale și interveniri diplomatice”.

El a devenit, astfel, primul antreprenor român de lucrări publice.

Lucrările de execuție ale căii ferate Mărășești-Buzău au fost terminate în toamna anului 1881, inaugurarea având loc, cu mare fast, la 18 octombrie 1881, în prezența Regelui Carol I, a Re-

ginei Elisabeta și a unor înalți domnitori.

Cu acest prilej a fost creată la 18 octombrie 1881 Societatea Politehnică, prima societate a inginerilor români, care va desfășura o activitate deosebită până în anul 1948.

Se cuvine a remarca grija pe care Parlamentul în acei ani o avea pentru cheltuirea corectă a banului public.

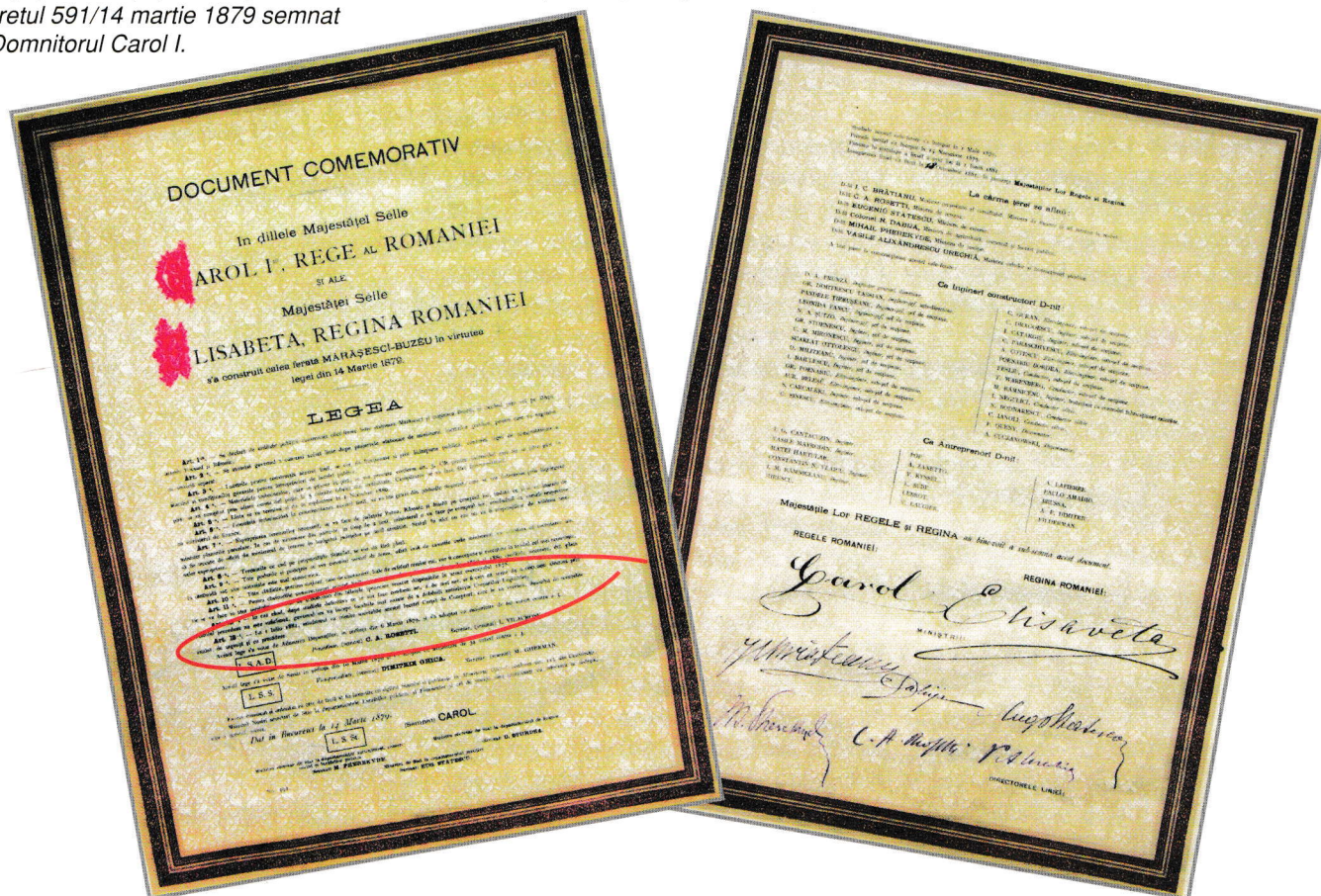
De aceea prin legea din 14 martie 1879 se prevedea la articolul 13 că „la 1 iulie 1881 Ministerul Lucrărilor Publice va trimite socotelile acestei lucrări Curții de Compturi care le va verifica, de urgență și cu precădere”.

Și într-adevăr la Arhivele Naționale, în Fondul Înaltei Curți de Conturi am găsit dosarul 73/din anul 1884, alcătuit din două volume și denumit „Contul construcției căii ferate Mărășești-Buzău”.

La 1 decembrie 1889, Înalta Curte de Conturi se întrunește într-o ședință specială pentru a analiza „Contul construcției liniei ferate Mărășești-Buzău” înaintat acesteia de Ministerul Lucrărilor Publice, și întocmește Declarația Nr. 582.

Din declarația încheiată reiese că s-a constatat o „economie egală

Documentul comemorativ care prezintă
Legea pentru construcția căii ferate
Mărășești-Buzău, aprobată prin
Decretul 591/14 martie 1879 semnat
de Domnitorul Carol I.

Art. 13. La 1 iulie 1881, ministerul va trimite socotelile acestei lucrări Curții de Conturi care le va verifica deosebit de socotelile anului, de urgență și cu precădere.

cu 3,84 lei din creditul acordat de 9.000.000 lei prin lege". (Arhivele Naționale, Fond: Înalta Curte de Conturi, dosar 73/1884, vol II, filele 269-270).

Încă din momentul urcării pe tron, Principele Domnitor Carol I, atașat valorilor din țară și conștient de trecutul voievozilor noștri, al căror scaun îl ocupa, hotărăște să restaureze vechile lăcașe de cult.

În anul 1868 se hotărăște începerea reparațiilor și restaurării clădirii Bisericii Episcopale din Curtea de Argeș.

După câțiva ani, nemulțumit de ritmul lucrărilor, ministrul Cultelor Titu Maiorescu se adresează, la 16 iulie 1874, marelui arhitect Viollet-le-Duc să examineze biserica și să-și dea avizul asupra soluției de restaurare. Acesta îl trimite pe colaboratorul său A. de Baudet pentru a propune soluția de restaurare a Bisericii Episcopale, recomandându-l apoi pentru execuție pe André Lecomte du Noüy.

Ca urmare, ministrul Titu Maiorescu încheie, la 12 aprilie 1875, un contract cu arhitectul Lecomte du Noüy pentru restaurarea Bisericii Episcopale de la Curtea de Argeș.

La 23 octombrie 1880 arhitectul Lecomte du Noüy anunță ministerul că

a terminat restaurarea exterioară și roagă „a se lua o decizie neîntârziată pentru constatarea oficială a terminării lucrărilor”, printr-o comisie de recepție.

Comisia numită apreciază că arhitectul Lecomte a adus cu totul în stare bună biserica pe „dinafară” și nu a observat nici o schimbare în privința stilului original al monumentului „care să altere acest stil”.

Referitor la verificarea fondurilor cheltuite, comisia arată că nu a putut îndeplini această sarcină deoarece toate actele justificative au fost înaintate Înaltei Curți de Conturi, care urmează a se pronunța asupra acestei chestiuni.

Printre documentele păstrate la Arhivele Naționale în Fondul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, am găsit un act deosebit, *Declarația-raport Nr. 812 a Curții de Conturi din 31 martie 1882* semnată de președintele Emil Grădișteanu, în urma verificării „Computurilor cheltuielilor ocazionate de restaurarea Catedralei de la Curtea de Argeș” (Arhivele Naționale, Fond: Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, dosar 344/1875, filele 191-193).

La începutul declarației se arăta că „după un decurs de mai mulți ani, cu toate dificultățile ce o asemenea colosală și dificilă întreprindere prezintă mai

Biserica Episcopală de la Curtea de Argeș înainte de restaurarea făcută de arhitectul Lecomte du Noüy.